

Tamás Gáspár Miklós

MDF: kalap, kabát

A Magyar Demokrata Fórumot dicsérni jöttem, nem temetni. Őszinte megrendülésem – vagy legalábbis: feszengésem és nyugtalanságom – gyors és tragikus hanyatlása fölött nem csak a meghitt, megszokott ellenfél vagy vetélytárs iránti nosztalgia.

Ha az MDF eltűnnék a magyar parlamentből, nézetem szerint súlyos veszteség érné demokraciánkat. Hadd magyarázzam meg, miért gondolom ezt, holott az évek során megfogalmazott bírálataim nagy részét fönntartom – bár fönntartom az MDF-fel szembeni egykori ellenérzések iránti kételyeimet is.

Előbb ez utóbbiakat foglalnám össze. Noha 1990 és 1994 között sűrűn és élesen kritizáltam a Magyar Demokrata Fórumot, mert észleltem köreiben az antidemokratikus kaland kísértését, mégsem értettem egyet azokkal, akikkel – látszólag – egy követ fújtam. Elmondtam volt már akkor (politikai esszékönyvemben utánakereshető), hogy sok bíráló az MDF némely téves gondolatát nem azért ellenezte, mert téves, hanem azért, mert gondolat.

Ami az MDF autoritárius erőszakoskodásával szemben „liberális” ellenállásnak tetszett, az gyakorta nem volt más, mint magával a rendszerváltással (meg magával a parlamentarizmussal és a felelős kormányzás elvével) való elégedetlenség, amelyet a valódi szabadelvűek – hivatlan útítársaikkal ellentétben – soha nem osztottak. Ahogyan ezt hajdan kifejeztem: sokak számára 1994 előtt az MDF „túl jó” volt, nem „túl rossz” – nekem túlságosan posztkádárista, másoknak meg nem eléggé. Sokan azért gyűlölték az MDF-kiszagda-kormányt, mert a rendszerváltás, az új demokrácia első kormánya volt, és éppúgy gyűlölték volna az SZDSZ-Fidesz-kormányt is, ha a szerencse akkor nekünk kedvez.

1992–93-ban kezdtem fölfedezni, hogy baj van az MDF-ellenességgel azokkal a válfajaival is, amelyeket addig (rövidlátóan) elfogadtam. Ez a változat egyszerűen a kelet-európai civilizációs dekadencia általános politikaelenességéből fakadt. A dekadens bírálók nem a rossz kormányzástól iróztak, hanem a kormányzástól magától, nem az államhatalommal való visszaélést vetették el, hanem az államhatalmat magát, nem a demokrácia vad, csöcselészzerű peremjelenségeitől vizolyogtak, hanem magától az új demokráciától.

Mint egy nemzeti elkötelezettségű, szabadelvű polgári közép-párt – az SZDSZ – alapító tagja, minden seb és fájdalom ellenére együtt tudtam érezni az akkori nacionalista-populista kormány-párttal, amikor a (néhai) Fidesz és az MSZP sikeres politikaellenes (pragmatikus-menedzseritechnokratikus) kampányát figyeltem 1992–93-ban. „A szakértelem bolsevista trükk” – figyelmeztetett Csurka István, akinek a kiközösített személye biztosította, nehogy a megfontolandó alapötletet bárki komolyan vegye. A frázis, miszerint ezt vagy azt „szakmai szempontok indokolják”, a mai napig azt jelenti: az

illető hatóság nem hajlandó tárgyalni, nyilvános, demokratikus vitát folytatni. A „szakmaiság” a mai napig a hivatali önkény védjegye.

Kedvelik is azok, akik a hivatalt szeretik, nem a hazát.

Mivel a radikális rendszerváltás híveinek, a szabad demokratáknak és az egykori Fidesznek

„Az MDF olyan hagyományokat képvisel, amelyek – bár csak egyebek mellett és egyebekkel együtt – meghatározói a magyar kultúrának.”

az érvei összekeveredtek az MDF várvédőinek fejében a rendszerváltás ellenségeinek a szólamaival – pedig hát aki összekeveri teszem azt Moldova György, Mezei András és Györe Imre publicisztikáját a Szabó Miklóssal, a Tölgyessyével vagy az enyémmel, aligha tud olvasni –, a szembenállással elegy sorsközösség, együttérzés szólamát nem érezték ki írásaimból a fórumista közírók, akik mai napig a liberális médiatúlhatalom és az anti-anti-antisemitizmus (ha a kettős tagadás logikai szabályát ismerő nyájas olvasó számolgat, rájön, miről beszélek) szalmáját csépelelik, és nem veszik észre a trendeket, amelyek vigasztalhatnak őket szörnyű vereségük keserű órájában. De ez talán mellékes.

Miért baj az MDF kiszorítása a magyar politikából? A válasz roppant egyszerű. Az MDF olyan hagyományokat képvisel, amelyek – bár csak egyebek mellett és egyebekkel együtt – meghatározói a magyar kultúrának. Az MDF – metaforikusan kifejezve – vitéz Somogyvári Gyula, Mécs László és Illyés Gyula koalíciója volt (nem pedig, mint a boldogult Antall miniszterelnök mondta, a Telekié, a Bajcsy-Zsilinszkyé és a Németh Lászlóé...). Ezek ugyan egymással összeköthetetlen hagyományok – közös elemük csupán a nacionalizmus –, de nélkülük a 20. századi Magyarország sem az, ami.

Attól tartok, ha az MDF teljesen elveszíti a jelentőségét – ami e pillanatban sajnos valószínűnek látszik –, a magyar nemzet történeti identitása súlyos sebet kap. Nekem Széchenyi, Kossuth, Kemény, Deák, Eötvös és Gyulai ugyan fontosabb, mint Szabó Dezső, Teleki, Illyés, Németh (illetve Tormay Cécile, Somogyvári, Végvári, Mécs és Klebelsberg), de preferenciáink nem döntők – az MDF kísérlete arra, hogy a népi-nemzeti radikális, illetve az „ellenforradalmi”-irredenta tradíciót ötvözze a modern szabadelvű demokrácia, a nyugatosság és a modern liberális-újkonzervatív antikommunizmus néhány elemével, rendkívül jelentős volt, bár nem sikerült.

Az MDF megkísérelte az új demokratikus rendszer ideológiájának megteremtését, s ebben éppúgy kudarcot vallott, mint az SZDSZ, a másik „világézeti párt”. Ismét csak szemben a közhiedelemmel, ez szükséges, helyes és nélkülözhetetlen: a szabadelvű modern jogállamnak igenis vannak alapdogmái, akárcsak a kommunista rendszernek – a különbség nem abban áll,

hogy a bolsevik diktatúrának van, a szabad társadalomnak pedig nincs alapítványa, hanem abban, hogy e dogmák különbözőek, ennélfogva pedig érvényesítésük is – enyhén szólva – különböző.

A fórumista attitűdnek van azonban egy középponti magva, amelyet az MDF képvisel a leghatározottabban, s amely hiába

vegyült kellemetlen szélsőséges hangokkal, mégis nélkülözhetetlen. Ez a nemzeti büszkeség. A függetlenségi hagyomány, a nemzeti méltóság szólamát az MDF szóltatta meg a legzengőbben. Márpedig a Magyarország történelmi nagyságába és európai küldetésébe vetett hit nélkül ennek az államalakulatnak akkor sincs esélye, ha – aparatsiknyelven szólva –, „a realszférában javulnak a mutatók”.

A rózsaszínű publicisztikában tabu az az evidens fölismerés, hogy a népek versenyben állnak egymással, s nekünk az a dolgunk, hogy a magyarság nyerjen. Bármilyen legyen véleményünk az MDF-es kivétel színvonaláról (külpolitikája szánalmas volt), a nemzeti méltóság retorikája másokra is hatással volt, és kiirhatatlan komponense az új Magyar Köztársaság közéletének. Hogy a kudarcok hatására ez mivé torzult olykor az MDF pártgyakorlatában – most nem ide tartozik.

Magyarország nem holmi véletlenszerű kis vacak – az általános pesszimizmus és nihilizmus légkörében az MDF-nek volt bátorsága ezt a korszellemmel szembeesegülő véleményt erőteljesen képviselni. Evvel a hanyatlás ellen tett, ezért hála illeti.

Az MDF történelmi szerepe természetesen kétértelmű. A párt a magyar demokrácia társalapítója, ugyanakkor néha szembefordult a szabad társadalommal. A szabad sajtó, rádió, televízió elleni kilátástalan és őrült támadásai megbocsáthatatlanok. De érdemei is számosak. Elvégre az Antall-többség – gyakran az akkori liberális ellenzék támogatásával – vezette be a demokratikus jogállami rendszabályok java részét, építette ki a máig érvényes kormányzati struktúrát. Hogy milyen színvonalon – ezt most hagyjuk. Az utód jogalkotási tehetősége se valami hajde.

Az MDF mély (demokratikus-antidemokratikus, jogállami-antiliberális) ambivalenciája persze nem múlt el. Az MDF máig harmadik utas párt, amelynek anti-kapitalizmusa, a Nyugattal szembeni bizalmatlansága (lásd a Bosznia-szavazásokról a volt miniszterelnök, Boross álláspontját) fölülmúlja a szocialistákét, ez az egész jobboldalra is áll – a leg-groteszkebb ebben Orbán exliberális képviselő Nagy Sándor (!) melletti kiállása. De ez a harmadik utas kétértelműség, ambivalencia szintén része a magyar politikai hagyománynak, különösen az úgynevezett értelmiségi politizálásnak, és aki ismeri hazánk 1918 és 1956 közötti történelmét,

nem nagyon csodálkozhat azon, hogy a fórumisták olykor közelebb érzik magukat a szocialistákhoz, mint a polgári közép szabadelvű pártjához. És hát nyilván ezért mulasztották el a nélkülözhetetlen államháztartási reformot, a privatizációt, a piac beindítását – nem „szakszerűtlenség-ből”. Ez a politikai érzésvilág eleven valóság. Nem lenne jó, ha képviselhet nélkül maradna.

Egészségtelen dolog, ha fontos véleményáramlatok nem jelennek meg az országos politikában. Az MPP ezt saját hagyományai és stílusa miatt nem helyettesítheti, hiába Orbán ma az MDF de facto elnöke, sőt egy vezető MDF-es államférfiú azt mondta nekem, az egyetlen megoldás a teljes pártfúzió, Orbánnal az élen. Ez lehet sikeres politikai húzás – ha egyszer sor kerül rá, őszintén kívánok neki majd minden jót az egyesülési kongresszuson –, de a magyar politizáló közvélemény olyan csoportját hagyja párt nélkül, amely talán még nemzedékekig velünk marad.

Torgyán nem pótolja a Magyar Demokrata Fórumot. Csurkának paranoid éleslátásában most is igaza van, amikor arra utal, hogy Torgyán kezelhető partner lehetne – Torgyánnak ugyanis nincsenek körvonalai, illetve ha ádáz csurkoid, pokolbélista, faddysta vonalra tér át, elveszett. Csurkának persze abban is igaza van, hogy Torgyán „hőember”. A Torgyán-Giczy-tangóval a modern magyar demokráciának nincs mit kezdenie. Az MDF (és persze az MPP) a magyar demokrácia történelmi ereje és egyik alapítója, hanyatlása a rendszerváltás minden hívének vesztesége volna.

Nekem nem illik tanácsokat adnom a régi nemes ellenfélnek ahhoz, hogy miként erősödhet meg. De – bár bevallom, nem tudom, hogyan – a balközép kormánykoalíciónak valamit tennie kellene avégett, hogy az MDF megőrizze szócsöveit, mediabefolyását, és nem azért, hogy a hálát majd bekasszírozzák. Az ún. „polgári szövetség” és benne főleg az MDF fönntmaradása (hisz az MPP valahogy biztosan elboldogul), megerősödése közérdek. Ezt nem azért mondom, mert Torgyántól félni kell – senkitől nem kell félni –, és nem azért, mert jobbközép koalíciót tervezek. (Semmit se tervezek, s ha mégis valamit, hát – ideáliter – egyszínű liberális kormányt.) Hanem csak azért, mert a parlamentarizmus híve vagyok. Nem jó, ha bármelyik fontos demokratikus irányzat kiszorul a nyilvános politikából a parlamenten kívüli kitértetvilágba. Hogy a kvázi totalitárius irányok kiszorulnak, azt nem bánom. Magyarországnak csak előnyére válik, hogy – szemben Szlovákiával, Romániával, Csehországgal, Ukrajnával, Oroszországgal – a mi országgyűlésünkben sem kommunisták, sem fasiszták nem ülnek.

Az MDF esetleges – de hál’ istennek korántsem bizonyos – eltűnése a rendszerváltás örökségét veszélyezteti. A párt persze még megerősödhet, a válságpillanat elmúlhat. Vetélytársaknak és szövetségeseknek e nehéz órában körültekintőknek és tapintatosaknak kell lenniük.